

LUCE AFĂRUL

SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ● Redactor-șef EUGEN BARBU ● ANUL IX — Nr. 22 (213) Simbătă 28 MAI 1966 — 8 PAGINI, 1 LEU

săptămîna

prețuirea culturii naționale

Sînt drumuri ale istoriei pe care țara uitării nu crește. Drumul întîmplărilor românești e vechi și e un drum de glorie. Pe el au trecut domni munteni, înțelepții Transilvaniei, voievozii Moldovei. Cu luptele lor de apărare și de statornicire a hotarelor țării împotriva celor ce le-au încălcat și le-au pohtit, cu dragostea lor de popor și de patrie, cu setea împlinirii ființei noastre naționale. Visului acestuia i s-au dăruit și s-au jertfit, intrînd în nemurire. Lăsîndu-l datorie de împlinire urmașilor și urmașilor din urmași.

Pe drumul acesta a izbîndit Mihai Viteazul. „Pohta ce-am pohtit... unirea Transilvaniei, Moldovei și a Țării Românești”.

Pe drumul acesta au însoțit ideile revoluției de la 1848, geniul lui Nicolae Bălcescu acoperînd o istorie și-nțezărînd un destin.

Pe drumul acesta au triumfat milioane pentru adevărata unitate națională a românilor, și recunoscuți, Alexandru Ioan Cuza primul ales al țării unite, Mihail Kogălniceanu, Costache Negri și Vasile Alecsandri. Și toți cei care s-au prins în prima noastră horă-a unirii.

Pe drumurile-acestea deci, ale pămîntului moldovenesc, deprinse la pasul vitejilor mușatini, aprinse în perindul razeșilor osteni ai mării soale Domnului Ștefan cel Mare și Sfînt, cuprinse de spiritele cele mai alese ale poporului român, trec conducătorii de astăzi ai țării, ai acestui popor, cei mai în măsură să îl reprezinte la această vîrstă a istoriei românești numită socialism. Trec pe drumurile Moldovei marii noștri bărbați comunisti. Avem și noi pricină de mîndrie.

La-nîmpinat Țara de sus a Moldovei și Țara de jos, Ardealul și Muntenia. Toata țara. Cine n-a fost în zilele acestea de mai cu sufletul și cu gîndul ca un spor de bucurie acolo unde alții au fost cu urale și cu brate de flori, cu piine și cu sare după obiceiul pămîntului și cu străbuna urare pentru oaspeți dragi: „Pohtii, cinstii, la mulți ani să trăiți!”. Mii de oameni întîmpinîndu-i pe oaspeți în marginea orașelor, a satelor, a întreprinderilor industriale, a minelor din căușul munților. Sute de flăcăi luînd în copitele caiilor fata pămîntului, ieșind din păduri cu făclii ca în vechile balade. Și alții cu sulite făcînd îndreptar drumului către nevinșata în veci cetate de scaun a Moldovei, Suceava. Costume naționale înflorite de închipuirea femeilor și de priceperea minilor, bundițe cu blană de jder și cărîmbe-nășite cu-armici, dansuri populare, cîntăc, coruri parcă străvechi, fat ca a iscusit mîntea mai ales și mai pe îndelete în țesătura de aur a folclorului nostru românesc s-a întors ca o ofrîndă, ca o mulțumire și ca o întîmpinare pentru oaspeții neprețuiți. Cine n-a tresălit înfiorat în adîncimile cele mai ascunse ale simțirii de această uriașă manifestare a dragostei și a adeziunii față de politica partidului, fata de înțeleptele lui hotărîri? Sărbătore a sufletului și a spiritului românesc, necuprînsă în calendare, cuprînsă numai în hotarele gîndului chemat spre înțelegerea acestui covîșor exemplu de manifestare spontană și sinceră și profundă a unității dintre popor și partid, mai hotărîtă acum ca orîcînd.

Cu grijă și cu înțelegere conducătorii partidului și ai statului s-au aprit asupra realizării celei care l-au înîmpinat, apricinînd cu competență și cu simțul răspunderii față de soarta țării roadele efortului depus de oamenii muncii din cele două regiuni, au lăudat și au dat sfaturi de înțelepciune, au admirat frumusețea nouă a orașelor și satelor îndemînd la mai mult. Fiecare popas a prilejuit motive de satisfacție și schimburi rodnice de păreri. S-au rostit cuvinte despre înflorirea industriei și a agriculturii în această parte a țării, neglijată aproape complet în trecut. „Noi am pornit de la un nivel scăzut și trebuie să depunem eforturi mari pentru a asigura mersul înainte din ce în ce mai iute al patriei noastre pe calea dezvoltării economice, spre făurirea unei industrii puternice, a unei agriculturii intensive, a unei culturi înaintate. Fără aceasta, nu se poate vorbi de socialism și comunism”. Fiecare popas a fost un prag de concluzii necesare și de noi hotărîri. Dar au fost și popasuri de-aducere aminte. Clipe de pioasă reculegere și de îndreptățită mîndrie în fața locurilor pe care dăinuiește via, amintirea marilor noștri cărturari, luțeferii temeinicei noastre culturi, în fata monumentelor de neprețuită artă, rod al spiritului ales românesc. Conducătorii partidului și statului au ctreierat locurile de copilărie și viețuire a unor scriitori moldoveni, muzeele de artă și de istorie, minăstrile, zidurile vechilor cetăți, legînd prin cuvinte potrivite firile trainice ale tradiției românești de prezentul culturii noastre. Astfel, din repetatele aprecieri făcute de către tovarășul Nicolae Ceaușescu în aceste clipe de emoționantă meditație, reiese clară ideea legăturii culturii românești cu aspirațiile nobile ale poporului nostru, ceea sete de echilibru și semănătate sufletească exprimată cu atîta forță în capodoperele folclorului nostru literar-Miorița, ceea foamă de spiritualitate atît de vădită în toate formele de manifestare ale creației populare la noi. Tot ce este durabil în literatură și arta noastră cultă se datorește legăturii cu poporul. Sensurile acestei afirmații trebuie descifrate în adîncime, acolo unde sufletul creatorului cult fuzionează cu sensibilitatea rapsodului anonim, acolo unde aspirațiile sociale se împletesc și converg cu sensul luptei pentru dreptate. Toți marii noștri cărturari au fost luptători pentru dreptate, apărători ai poporului împilat, visători ai ființei noastre naționale. Monumentele noastre de cultură, expresie a rădăcinilor adînci ale spiritualității românești, ne apar astăzi ca păstrătoare ale unor neprețuite tradiții. Venînd, în sensul luptei de veacuri a poporului nostru pentru dreptate socială și libertate spirituală, ele se întîlnesc și se continuă cu formele culturii noastre noi socialiste. Tradiția culturii noastre este în acest sens un permanent prilej de meditație asupra măreției trecutului românesc, dar și un imbold de inovații creatoare.

Aprecierile tovarășului Nicolae Ceaușescu sînt memorabile, îndreptare de lungă durată ale culturii noastre noi, model de înțeleaptă înțelegere a problemei prelucrării moștenirii culturale. Dar iată și cîteva exemple, momente mai degrabă, de adîncă prețuire a culturii noastre naționale:

Muzeul Unirii din Iași: „Este important ca muzeul să dezvolte în continuare, să achiziționeze noi mărturii și documente, pentru a pune în valoare și mai bine amploarea tuturor etapelor luptei poporului nostru pentru unitatea națională, pentru făurirea unui stat unitar și independent... Muzeele regionale să reprezinte, alături de mărturiile locale, o oglindă în mic a muzeului de istorie a partidului comunist și a mișcării revoluționare și democratice din România... Mărturiile trecutului sînt cu atît mai importante, cu cît gîndurile și năzuințele pe care le reprezintă au devenit astăzi înfăptuire trainică și deplină în Republica Socialistă Romînia”.

Mircești: „Am ținut să aducem un omagiu marelui luptător pentru unirea Țărilor Române, pentru formarea statului național român, acelaia care și-a închinat întreaga viață luptei pentru neafirmarea țării și care totodată a muncit neobosit pentru punerea în valoare a comorilor neprețuite ale folclorului românesc. Poezia, întreaga activitate literară a lui Vasile Alecsandri reprezintă una din cele mai mari contribuții la formarea limbii și literaturii românești. Așa cum a spus însuși poetul, el a datorat poporului tot ceea ce a creat. În popor se regăsește întreaga forță creatoare a neamului românesc”.

Ipotestii lui Eminescu: „În tot ce a scris Eminescu, geniul nostru poet, ciocotește dragostea de țară și de popor. Doriința lui, ca poporul român să se înalțe tot mai sus, s-a împlinit astăzi în România socialistă. Cuvintele lui despre marea viitor al Romîniei s-au realizat în epoca noastră. Romînia are azi un viitor mare, clădit de întregul popor român, care se înalță în lume ca și luceafărul lui Eminescu”. „Memoria luceafărului poeziei românești trebuie să constituie, pentru întreaga noastră intelectualitate, un îndemn de a ridica mai sus cultura, știința românească, de a contribui din toate puterile la înflorirea patriei noastre socialiste”.

Putna: „Ne amintim de luptele pe care poporul nostru a trebuit să le ducă pentru a-și apăra ființa, pentru a forma națiunea română, statul național român. Luptele strămoșilor noștri au fost continuate și ridicate pe un plan superior de lupta clasei muncitoare și a țărănimii... Viitorul țării pe care Eminescu l-a cîntat atît de frumos, viitorul pe care el l-a prevăzut se înfăptuiește astăzi prin munca poporului condus de Partidul Comunist... „Vizitînd Suceava am ținut să poposim și la Putna, minăstrirea clădită de Ștefan cel Mare. Am ținut să aducem omagiu lui acestuia marele voievod al Moldovei, și, aș putea spune, al tuturor românilor... „Să cinstim memoria marelui voievod și ceea ce a făcut el pentru înflorirea poporului român, muncind mai bine, făcînd ca poporul nostru să se ridice în rîndul națiunilor lumii, dacă nu prin număr, prin contribuția adusă la patrimoniul culturii universale”.

„...cinstind memoria lui Ștefan cel Mare, a lui Mircea, a lui Mihai Viteazul, a voievozilor care au luptat pentru neafirmarea țării noastre și au contribuit ca mai firzui să se poată încheia națiunea română, ne înțecim eforturile pentru a îndeplini programul Congresului al IX-lea al Partidului de dezvoltare multilaterală a patriei”.

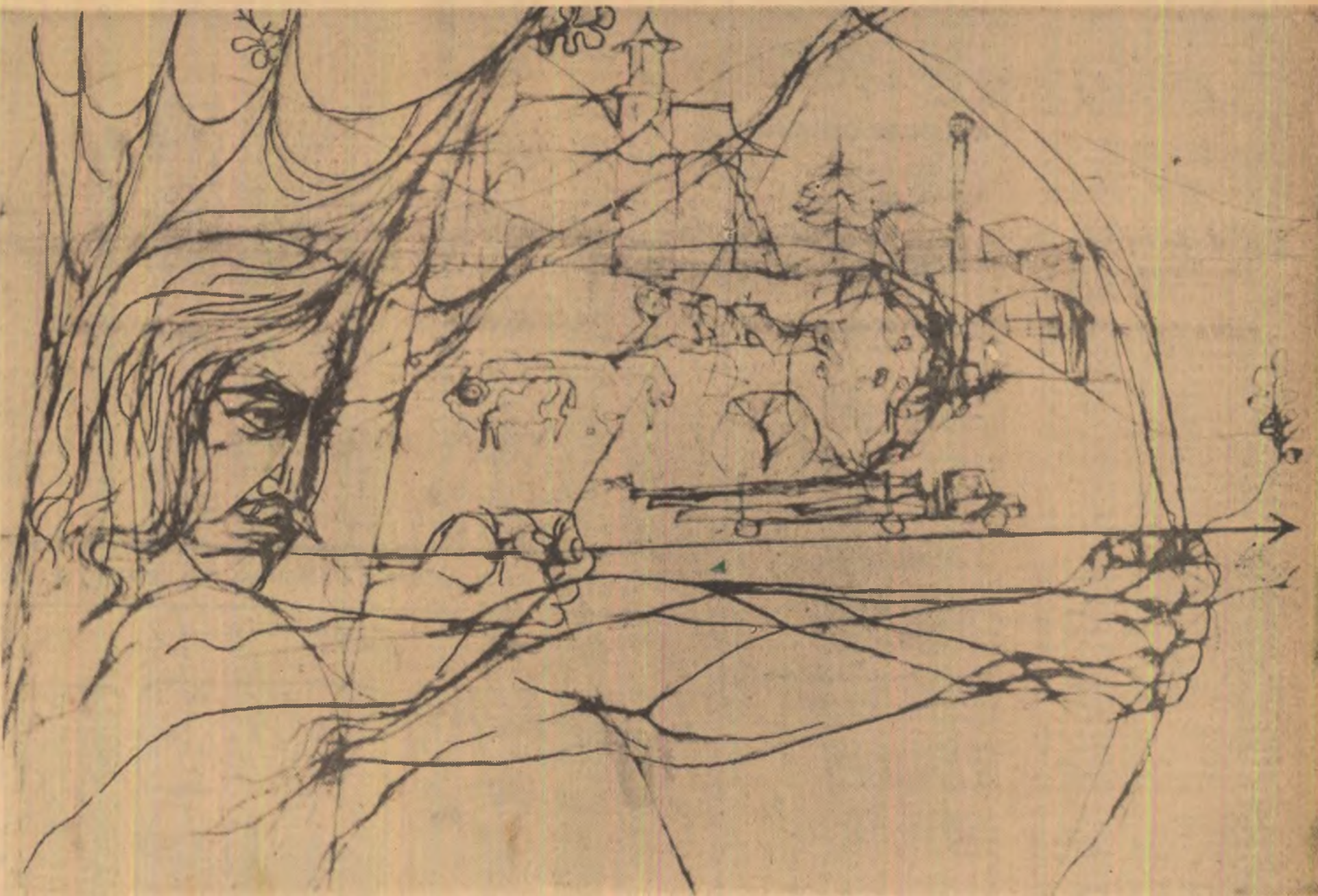
„...considerăm că nu există îndatorire mai sfîntă pentru un comunist decît aceea de a-și închina viața cauzei poporului”.

Aducînd prinos de recunoștință tuturor celor care au contribuit, prin faptă și gînd, la înălțarea mărețului edificiu al culturii naționale românești, ne angajăm astăzi să continuăm ceea ce ei au început, spre binele poporului căruia îi aparținem, spre binele patriei noastre socialiste.

SÎNZIANA POP

...pe meleagurile pe unde cu sute de ani în urmă Ștefan cel Mare a condus oștile spre bătălii și spre biruințe, ne amintim de luptele pe care poporul nostru a trebuit să le ducă pentru a-și apăra ființa, pentru a forma națiunea română, statul național român. Luptele strămoșilor noștri au fost continuate și ridicate pe un plan superior de lupta clasei muncitoare și a țărănimii, cele două clase înfrățite care au transformat țara, au făurit viața la care visau strămoșii noștri mai luminați. Viitorul țării pe care Eminescu l-a cîntat atît de frumos, viitorul pe care el l-a prevăzut se înfăptuiește astăzi prin munca poporului condus de Partidul Comunist.

NICOLAE CEAUȘESCU

VASILE SOCOLUC: „PUTNA” — (Din Expoziția anuală de grafică)

sub zenit
românesc

coloane

Bate soare bun dinspre steag.
Des e polenul ce mișcă prin aer
Grăunții de timp roditor.
Cu portocalii, culoarea fructelor,
Se acoperă sufletul; fiecă prag.
Troiene de polen s-așează pe ierburi,
Pe oglinzile riului, în albastrul pridvor.

Mari creșteri în lume zvînesc!
Inele — în arbori. În argile — ulcioare.
În piatră, în rădăcini, în izvor și-n cuvînt.
Polenul n-mpinge. Spre umeza zare
A griului pîrguit; sub zenit românesc.

Bate soare bun dinspre steag.
Clipa rodește-n sămîntă, în păsări,
În piatră, în rădăcini, în izvor și-n cuvînt.
Nerăbdătoare, prind viață prin marmori
Statuile. Se dau în vileag.
Umbra polenului prin țară
Doruri de stea aprinzînd.

PETRE GHELMEZ

în acest
număr

NAȚIONAL
ȘI UNIVERSAL

de Vladimir STREINU

LEGENDA
ISTORICĂ

de Romulus VULPESCU

O PAGINĂ
DE VERSURI
DE M. SORESCU

marin
sorescu

viziune

Mă Ingrășam treptat
Cite o tonă în fiecare zi.
Începând cu sufletul.

Și ca orice om care se respectă
Îmi urmăream propria evoluție
Cu ochi foarte mari.

Și cum pronunțarea unor cuvinte
Cum ar fi „inimă“, „frunte“, „cap“
Mi-ar fi putut trezi niște sentimente
oarecare,
Stînjînd astfel imbucurătorul proces de
creștere

Mi-am împărțit trupul
În pătrățele,
Ca la șah.

Luna trecută, de pildă,
M-am ingrășat în careul B8, A7.
Cînd am început să prosper și în careul
A2, E9

Numărul casei în care locuiam
A început să piriie, căzînd la timp
În capul unui trecător.

Acum aștept ca pămîntul,
Slăbit de pe urma unor cutremure
consecutive,

Să se mai întrezeze puțin
Să mă pot urca pe cîntar.

de piatră

Muntele din față,
Hodorogul ăsta bătrîn
Ne va uita pe toți.
Așa cum îl vedeți.

Cu părul căzut de pe pietre,
Zbîrcit în norii
Din colțul ochilor
Va ocupa aerul respirat de sfîrșitul
Pină și-al corbului
Cel atît de sănătos
Încît nici nu s-a născut.

Dar îni-o zi îi va veni și lui vremea
Și arătîndu-i o crăpătură
Între două milenii
Va spune „pe aici pleci tu“
Și-l va goli
De sine însuși.

Nu va mai exista după el
Nici măcar o pată pe cer
Focar al vînturilor noastre convexe spre
soare

Și doamne parcă-ți pare rău
Și de muntele de piatră din față
Hodorogul ăsta bătrîn.

Și astfel, după ce toată viața
Mi-o inchinasem artei
Am devenit deodată celebru
În calitate de crescător de păsări.

lapsus

Cum se numeau bătrînii aceia buni
Care tot veneau pe la noi
Cînd eram mic?
Dar ceilalți doi, bărbatul cel încrunțat
Și femeia harnică,
Pe care-i vedeam des prin casa noastră
Și care la început
Parcă nu erau așa bătrîni?
Cum se numea clădirea aceea
În care-am învățat eu?
Cum se numea clădirea aceea
Pe care le-am învățat?
Ce nume purta povestea aia cu patru
picioare

De pe care mîncam și beam
Și pe care am și jucat
De citeva ori?
În fiecare zi vedeam pe cer
Ceva rotund, semăna cu o roată roșie,
Și se tot rostogolea numai într-o singură
parte...

Cum se numea?
Cum se numea drăcia aceea
Frumoasă și minunată și nenorocită și
caraghioasă,
Formată din ani
Pe care am trăit-o eu?
Cum mă numeam eu?

sinucidere

În mine erau douăzeci de generații
Pe puțin
Și-azi dimineață, nu știu din ce cauză,
Poate unde era geamul deschis
Unul s-a aruncat de la etaj.

Atunci toți
Au început să se arunce,
Ca după o trambulină,
Unul după altul în lanț,
După principiul dezintegrării
Oilor.

Într-o jumătate de oră
Rămăsesem absolut gol,
Și de rușine m-am aruncat și eu.

Am murit cred pe la etajul patru
În orice caz, pe la doi
Eram dus.

Toate acestea
Vi le povestește acum un trecător
Adică unul dintre noi
Care-a picat pe moale.

arcadă

Azi am văzut un ochi
Care mă iubea.
Vedeam bine că m-ar fi primit
Sub sprinceană lui.

Dar a venit un nor
Și ochiul s-a-nchis,
Ori s-a speriat
Și-a fugit în chipul tău
Lîngă celălalt ochi,
Lîngă fruntea și lîngă gura
Care nu mă iubesc.

busola

Marea este o busolă imensă,
Cu pești nervoși,
Arătînd mereu nordul.

Fiecare pește are, bineînțeles,
Nordul lui,
Pe care caută să și-l impună,
Înghițînd, cînd Neptun se uită-n altă
parte,
Nordurile mai pricajite.

Cică va veni și vremea
Nordului unic, calculat științific,
Cînd peștii vor inota toți,
Într-o singură direcție
Unul în spatele altuia.
Mergînd frumos spre nord, pe burtă,
Apoi, spre sud, pe spate.

Atunci nu se vor mai rătăci
Corăbii pe mare,
Nici nu vor mai fi supte de virtujuri,
Și cu asemenea busolă
Pusă la punct
Pămîntul se va orienta, în genere, mult
mai bine
În viața de fiecare zi.

* * *

Bătrînii și morții
Sînt tonici,
E reconfortant să-i privești:
Ei sînt bătrîni, nu tu,
Ei îndeplinesc acțiunea de morți
Nu tu.

Cei mai mulți copii
Sînt puși la cale
După vreo moarte năpraznică,
După cine știe a cui inormintare.
Simt o dorință nebună iubiții
Să fie vii.

Iar cînd nimeni
Nu pleacă dintre noi
Oamenii privesc îngrijorați cerul.
Dacă pică vreo stea
Înseamnă că pot face și ei liniștiți
Patul.
Cine-o fi murit
La nașterea mea? —
Să se'ntrebe acum fiecare.

dincolo

Femeia aceasta
Are pe cineva în baie.
Vorbește cu mine,
Mă iubește sincer,
Dar cineva se tot foiește în sufletul ei
Dincolo de mine.

Îi citesc în ochi,
În păr,
În linia vieții din palmă
Că această casă n-are decît o singură
intrare,
Că-mi ascunde pe cineva în baie,

Sau mă rog, în casa vecină,
Sau într-o altă casă,
Undeva pe stradă,
Într-alt oraș sau într-o pădure
Ori pe fundul mării.

Cineva stă ascuns acolo
Pîndindu-mi gîndurile
Ascultînd sentimentele tale eterne
Cu ochii pe ceas.

don juan

După ce le-a mîncat tone de ruj,
Femeile,
Înșelate în așteptările lor cele mai sfinte,
Au găsit mijlocul să se răzbune
Pe Don Juan.

În fiecare dimineață
În fața oglinzii
După ce-și creionează sprinceanile
Își fac buzele
Cu șoricioaică.

Pun șoricioaică în păr
Pe umerii albi, în ochi, pe gînduri,
Pe sini
Și așteaptă.

Ies albe în balcoane,
Îl caută prin parcuri,
Dar Don Juan, cuprîns parcă de-o
presimțire
S-a făcut șoarece de bibliotecă.

Nu mai mîngîie decît ediții rare,
Cel mult broșate,
Niciuna legată în piele,
Decît parfumul buduoarelor
Praful de pe antici
I se pare mult mai rafinat.

Iar ele îl așteaptă
Otrăvite-n cele cinci simțuri — așteaptă.
Și dacă Don Juan și-ar ridica ochii
De pe noua lui pasiune
Ar vedea-n fereastra bibliotecii
Cum zilnic este inormintat cite-un soț
iubitor

Mort la datorie
În timp ce-și sărută soția

Din greșeală.

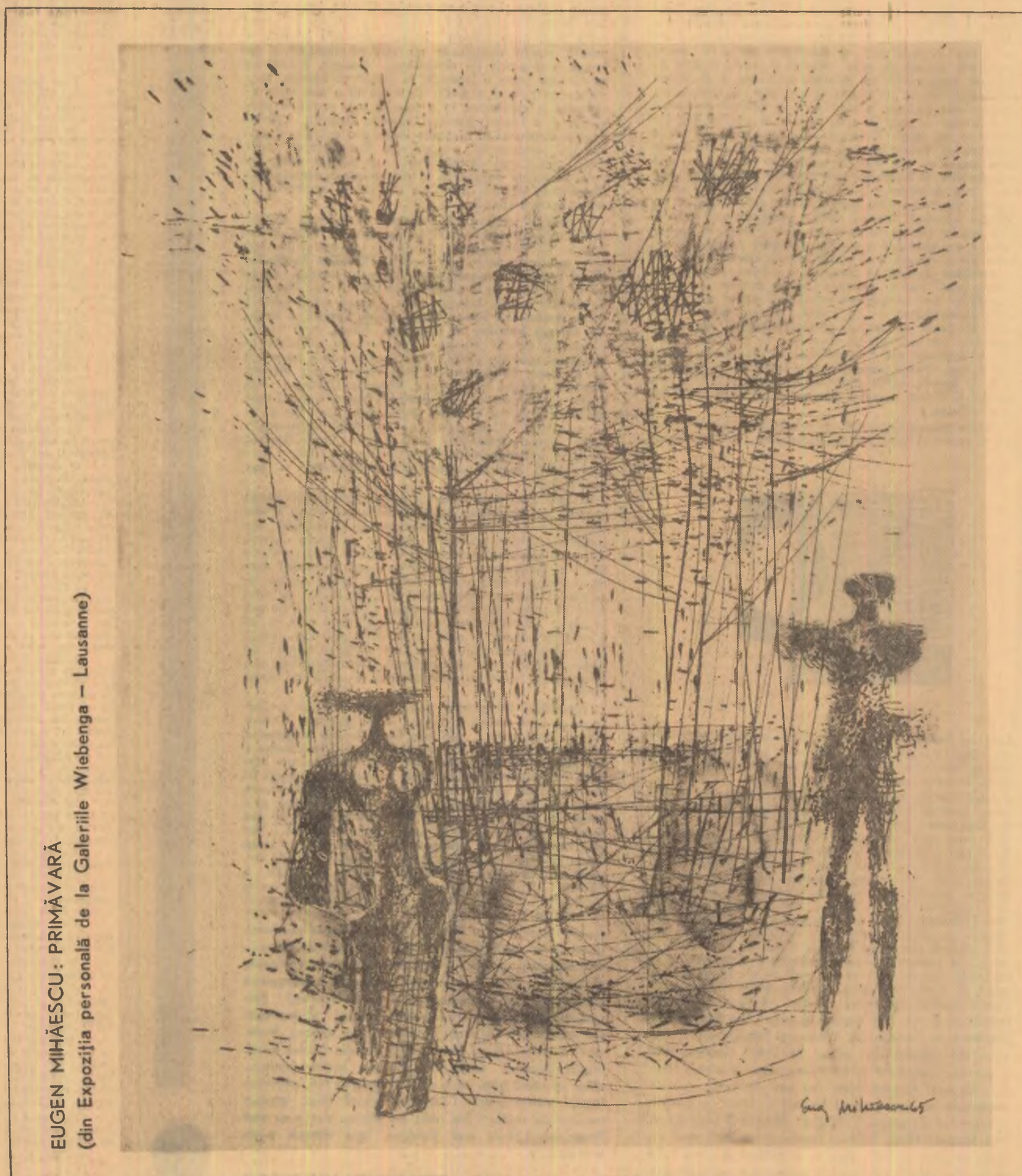
concentrică

Astăzi trebuie să ai neapărat
Și suflet,
Am nevoie pentru un studiu
Radiografic,
Așa că ia-ți de pe umeră, îmbracă-l,
Aerul tău cel misterios,
Transcendental și serafic.

Privește-mă cu gene foarte lungi
Și fiecare geană să trezească în mine
O clapă.
Fă anotimpul atît de limpede-ncît
De pe coaja copacilor să sară corăbii,
Dovadă că totul se trage din apă.

Cheamă păsările să zboare aproape.
Numai păsări alese,
De la ciocirlii în sus,
Să înalțe în jurul nostru o fîntînă de aripi
Pe fundul căreia noi să ne credem
izvoare

Fără apus.

EUGEN MIHĂESCU: PRIMĂVARĂ
(din Expoziția personală de la Galeria Wiebenga - Lausanne)

un nume nou: elena ghirvu

fără anotimp

Seară de seară rămănim pe loc. Rămănim singuri. Acasă. Și el, mai ales, el e singur. Și eu sint singură, dar nu cum e el.

Mă gândesc cu groază, uneori, că toată viața ar putea fi compusă din seri și nopți și din singurătate. Noaptea mi-e frică de întineric. Când eram mică luam bătaie pentru că noaptea fugeam la vecinul meu la fel de mic ca și mine, și eram grozav de fericiți. E albă camera cu patul la fel de alb. Mi-e frică să dorm. De fiecare dată s-ar putea să nu mă mai trezesc. Și n-am făcut încă nimic.

Seară de seară privesc ochii lui, care sint exact aceiași de zece ani, aceiași buze, aceiași nas, aceiași cuvinte, aceiași idei. De zece ani totul a rămas pe loc. Increment. Ne uităm unul la altul fără sens. Lui îi vine să plîngă și mi-e tare milă de el.

Întreb ce număr poartă la pantofii, ca a doua zi să-l cumpăr o cravată și mie o umbrelă. În zece ani l-am întrebat de ori același lucru, pentru că l singurul care-i face plăcere.

Seară de seară își aduce aminte că-n patrupatru era să-l împuste un neamț pentru că purta pe deget un inens inel de aur moștenit de la bunica lui, o celebră moșierică care-a făcut dragoste cu unul până-n clipa morții. Povestește seară de seară cum era să plece undeva în America de Sud c-o dansatoare pe care-o cunoscuse la un bar și care era senzuală, ce mai tura-vura.

În seara asta face, deși sint toate becurile aprinse. Tace pentru că vocea lui mă nervează ca un micuțat de pisic în vremea drăgoștelilor. E ca și cum ar putezi un pește și nu poți să-l arunci. Ți-a fost prea drag cînd fusese proaspăt.

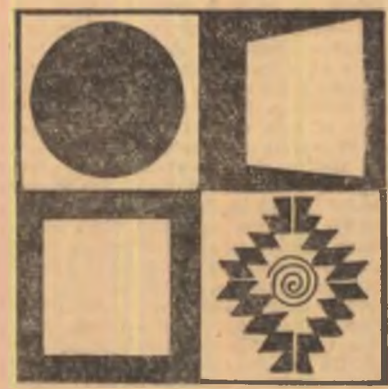
El poartă în buzunaru de batistă o bilă neagră, rotundă, perfectă, și un portret. Al cui o fi n-am avut curiozitatea să știu niciodată. Miine dimineață începe o nouă noapte. Veche ca și cea de azi, veche ca toate celelalte din zece ani trecuți.

A increment un anotimp, undeva. Peretii camerei sint albi, albi ca lenjeria patului murdară, în care mi-e frică să dorm. Albi ca o proce-siune, albi ca rochia unei mirese cu ochii umflați de plîns, pentru că logodnicul a fugit cu alta. Albi ca

sufletele morților. Ca sufletele din care a dispărut fără sens totul și-a rămas un simplu mușchi cardiac, cu o unică funcție biologică. Albi ca tot ce poate fi negru, după care vine descompunerea celebra descompunere din neputință. Mă uit în ochii lui pentru că nu mai au nimic nou și văd o pinză de paianjen spinzurdin din moment în moment gata de prăbușire, și imaginea strivită a paianjenului se întinde ca o rîie și nu mi-o pot opri asupra unui singur punct.

Nu mă rezist și mă duc în baie. Seară de seară stau ore în șir sub apa dușului ca toată murdăria din mine să se spele. Și el îmi spune aceiași poveste cu neamțul din patrupatru, cu dansatoarea din America de Sud și seară de seară mă uit în fiecare colț al camerei unde văd o figură geometrică mai mult sau mai puțin perfectă. Și-n fiecare seară îmi vine să strivesc un paianjen, pentru că văd ochii lui care au aceeași culoare de zece ani. Și-mi vine să fug la capătul pămîntului, dacă ar avea un capăt.

Alb-negru. Roșu-negru. Albastru-negru. Galben-negru. A increment

un anotimp undeva. A increment o parte din zi. Un joc de lumini increment și el, ca și un paianjen strivit, pentru că în negru se ascunde cel mai bine tot ce e murdar și pentru că în fiecare zi el rămîne același cu povestea lui stupidă și cu aceeași culoare a ochilor spălăciți, cu ceacăne mari, negre.

mai mult altceva, decît nervi

Am toate gîndurile agățate-n cuie, și nu pot să stau nici pe masă nici pe geam, îmi vine să mi le-arunc în stradă, să le culegă cei de douăzeci de ani, să fugă cu ele și eu să nu-i mai ajung niciodată.

Eu nu cred să fie ceva maladiu, toată omienrea e plină de cuie, pentru că pe stradă vor umbra roboți cibernetici, vor cumpăra flori și vor duce copiii de mîna la școală, și plimbarea de simbată seara, ceilalți, o vor programa pe Marte.

Îmi vine să rid, deși sar pe geam numi rup nici o mîna, mă oprise la poartă și nu fac nimic. O apăsă

Nu par specifică, dar cuvintele lui m-au indignat. Mașinile electronice nu vor gîndi niciodată, poverile cenușii le vor gîndi pe ele.

Nu mă neliniștește de loc viitorul, îmi place nebunia vietei. Eu mi-am gîndit viitorul, cu roboți de tot felul, cu egalitatea perfectă a sexelor, cu copiii crescuți împreună, cu oameni dezbrăcați de hainele false.

Mă apucă regretul că nu voi mai fi atunci și privesc cu țînd la plozii mici și cei care se vor mai naște, pentru că ei au să aibă în fapt ceea ce eu am trăit în concept.

Cobor din mașină și mă plimb pe stradă. Toate colorile se răsrîng în lumina ei. Și-mi par toți oamenii cu nervii agățați în cuie, și fuga lor abstractă nu mă înspăimîntă.

Mi-aduc aminte de pisică și regret că n-am luat-o cu mine. Am înțîlnit o mulțime de cucoane trezite, cu peruci învechite, cu fețe întinse imaginare și căței pechinezi de amuzament.

Un orologiu bate de trei ori. Nu știu cînd a trecut ziua. Timpul mă înșală pe mine, înșală și pe alții, nu mai pot trăi pentru ieri, de aceea uneori îmi vine să plîng, sint furioasă pe mine că n-am oprit secundele undeva într-un sac...

E încă soare. Aș vrea s-alerg, sau să mă joc, cu cineva. Copiii nu mă primesc, sint prea mare. Și am uitat jocurile lor. Eu mă jucam cu păpuși s-mochinice, și dacă le-aș spune ar ride de mine, pentru că ei au rachete și fac pe astronautii. Mă întorc din nou acasă. Sint obosită. Îmi scot nervii din cuie, m-asez pe pat, îmi pun ochelarii și privesc pe-rețele opus. Acolo am de doi ani un tablou abstractonist, îmi place grozav, pentru că se cheamă „Irum-pere la viață”, predominant roșu și verde, roșul e obsedant, verdele se pierde.

Îmi amintesc de experiența mea cu lipitoarea, căreia li schimb apa în fiecare zi și-o observ descompunerea. Cînd văd ființele astea, cum sug singe, mă bate, fără regret, gîndul crimei. Am văzut destule în viața mea, viitorul gîndit de mine nu va mai avea lipitori.

Am prins-o într-o vară, stăteam pe mal în nisipul fierbinte și nu încercam să mă mișc... Pe urmă am intrat în apă și ea s-a prins de mine am prins-o și eu, și-am condamnat-o la descompunere.

Stau mai departe de ochelarii albi și pe tablou și mă înnebesc și sint și nu-mi pot răspunde. Undeva într-un laborator cineva dezagărează un atom. O mașină traduce o carte, experiment. Cineva gîndește un creier uman electronic. Altcineva cumpără flori și rochițe. Și eu stau pe pat. Și privesc un tablou în care colorile, explozive, nu mai au taine. Și mă gîndesc la sensurile pe care le-a avut. Pe care le mai poate avea. Pe care le va putea avea.

microreportaj

dacii în uzină

Dimineața e rece, colorile de vin crănte, oamenii au o anume hucurie întipărită pe față. Primăvara e pe aproape (primăvara cea adevărată, intrucît desenul în lăna asta patinoasă a fost schimbat cu fig-ul). Grăbeam spre uzină ca în fiecare dimineață. Înaintea mea am statura unui finăr cu umblat legănat. E înalt, are un țîș măsliu și o sacosă în carouri roșii, verzi și negre. La ceasul de pontaj — vedere din față (aceiași țîșări): o barbă castanie crescută în volu. Ți acceptă o brațel de la timp, apoi la conșturul maxilarelor, răsucindu-se pînă la mărul lui Adam și năvălind de sub gulerul imaculat al cămășii. Din înclinația pe a locuri aprină ca florile țesut ale salicornei cu scintilei de aramă (țnosc ochii albaștri. Privesc halloconitori de sub arcadele puternice. Părul luns ciceronian amintește chipul de elie și al dipartor englezilor). Cîrind se va desface în plele potaiba asta crescută atîl de frumos...

Au mai trecut zile. Au decoperit un alt bărbos. De statură potrivită, e înbrăcat mai simplu — e unul din tinerii care lucrează la uzină chimică. Nu se pare, e cazașu sau sîntulor, nu știu sigur. La ceasul de pontaj și de multe ori prin uzină, de atunci am înțîlnit numeroase chipuri de bărbos. Și cum e uzina? În fiecare zi consumăm un subiect uman al ei, pe care îl întorc pe toate fețele. Bărbosii însă nu devinez obiectul atenției generale, nu mi putem explica de ce, — apariția lor nu era în măsură să trezească interesul cuiva. Pe mine da, poate numai eu eram preocupată de înălțarea lor. Lucram la planșă — te făceam pentru a nu știu cîți oară proiectul portii metalice de la intrarea principală a uzinei și mediam la mîna asta a bărbilor care îmi suneam, cum să năvălă așa se și stînge. Așa dar, hărbile... (Nu erau hărbosane nici asculte și țîș-nel (țîșii) și nîl cunoscuta celerată e erau doar niste hărbii (țmosee).

Am văzut mai mulți bărbos, spun eu. (Întîlnisem din nou grupul lor înălțat la instalația de răcire a apeli).

Dacii, dacii, spune tovarășul de la planșă din dreapta, unul care stie tot, nu-l scapă nimic.

Dacii?

Dacii. Se prețulesc pentru film. Figurant.

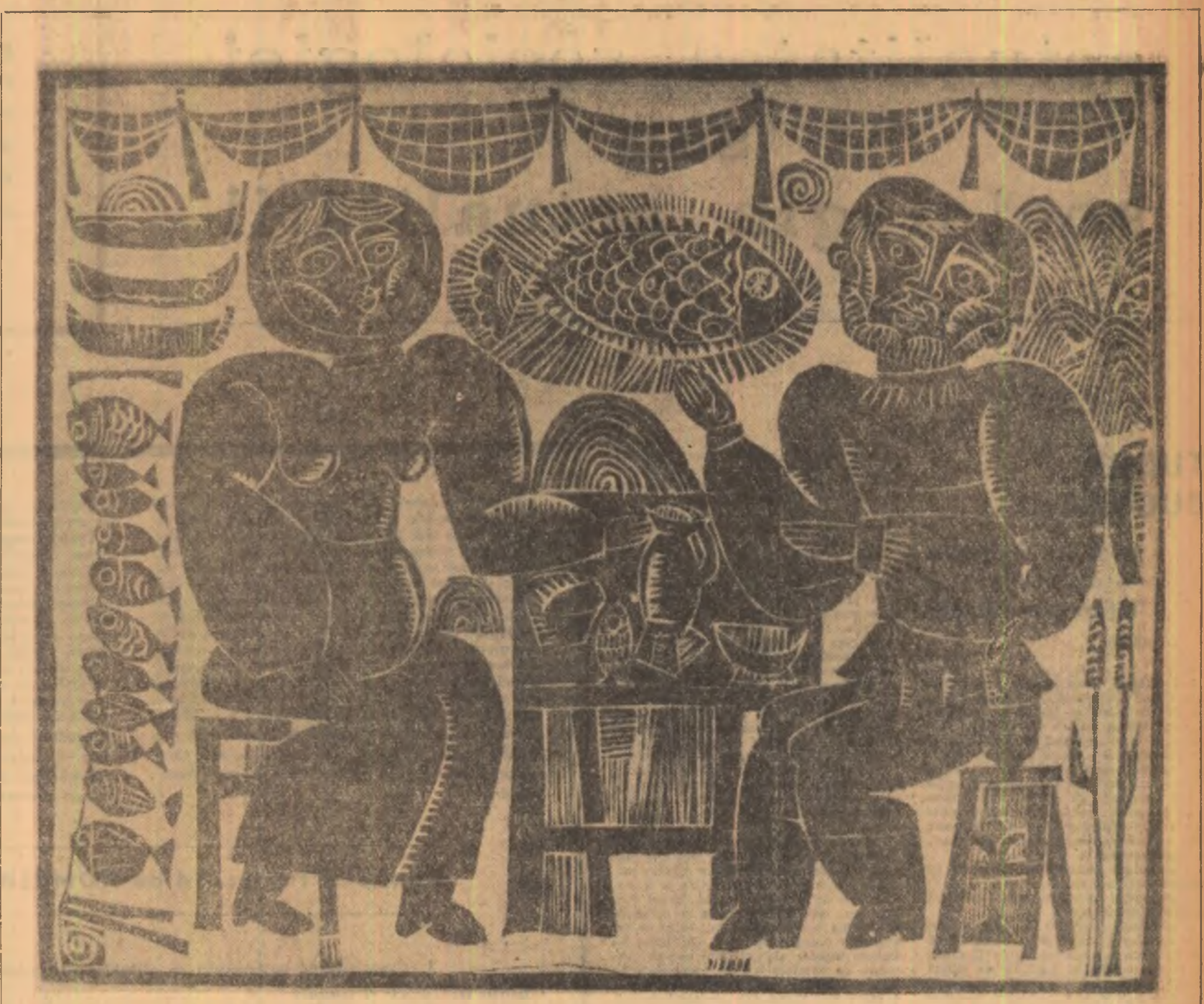
În sfîrșit, un film despre dacii.

Da, un film despre viața dacilor. Algoriza e sintă simplă cu invizibili. Fecitii! Au venit de la cinematografe, au mers din sector în sector, se uitau la oameni — tu, tu, tu... dimineața, tu... voi tot veniți la Comitetul sindical. Și de atunci le crește barba.

Priveam pe ferestrițe. Aveam sub ochi pletău nou al Glu-lesului, trenurile care intrau și plecau din București: nolan ralele pe hîrta de cart. Bărbosii însă arțîșii anonimi, îmi dădeau prin mînt. Dacă se a-sezau în memorie cu acele crîmpete de istorie, în coplărie, cîlții. Herodot îl numise cel mai vîfșii și cîștîlîi dintre tracii. Pot nare să nu mă gîndesc cu simpatie la dacii noștri, artiștii nelinșmați, căreia nu li se vor lua interviuri? Desigur un prim plan într-un cadru de film tot se va face unuia dintre ei, doar sint expresivi — prezența lor însă oricum va fi în stare să rememoreze trecutul de care ne despart două milenii.

Îl întîlnesc la ceasul de pontaj. Dacii noștri sint punctuali și industriali și moderni, și toți dacii. Mă uit la el și-l văd luptînd cu scîlții. Unul are o privire scintiletoare, trebuie că face parte, acolo pe platou, din tribul ce stăpînea Muntenia — huri. Un altul, molatec și vîștor, desigur este trecut în evidența celor care țîn de neamul Carpilor, întîlnesc, în băștina și atîl de întîlnirea noastră uzină, chipuri de dacii căreia timpul le sculptează înălțarea întîlnită pe Columna lui Traian. Cîșă asemănare! Unul, viguros aduce a set militar. Și îmi tachipeu mișcarea regională care va călîi din țările istorice și talent acele cunoscute date, apărate prin sursuri și palisade, ale strămoșilor. Și poate un monument se va călîi și cu acest film, în care vor reluvia puternicii tarabostes și multimea de comali — oamenii de rînd al vechiului stat dac. Va fi un monument călîi și de dacii noștri din uzină. Și tocmai această suprapunere mi se pare a întîri numele de tradiție al uzinei noastre, o tradiție muncitorească, continuată tradițiile poporului nostru. Dacă în uzină?... Da, și dacii atîl în uzină, în combinata chimică, mai industrială și mai modernă ca oricînd în lunga lor istorie.

VIORICA
MOLDOVAN
Uzina „Grivița Rosie”

EMILIA BOBOIA:

Pescarii (xilografură)

alexandra tîrziu

poți să muți pălăriuțele la loc

multe ori cu pușca, spune Angela studindui-să o unghie strîmbă.

— Acum trîm altă viață. Te rog să notezi toate pensile ruginite.

— Al meu spus o dată că trîm altă viață. Tare mult mi-ai plăcut să li plecat trîna lu concediu împreună cu soții ei. Să li plecat de exemplu la mare. Nu știu de ce n-au plecat împreună?

— Din motive estetice. Abia s-au călîi.

Angela se uită pe geam nîclînd încet un biscuit.

— Am foarte multă simț pentru o-

menii care se iubesc, spune ea. Pe director nu l-o țî iubind nimeni. Vrei un biscuit? Țî-adori aminte cum a murit Tudor? Mie-mi mai țîuie și-acum urechile.

— Mă-ai țîscotit tot dulapul, cauti ceva?

— Da, caut biscuitii.

— Nu mai sint.

— Nu-l nîmic.

Portarul ciocane la ușa, intrînd, ca de obicei, mai înțîl cu brațele, și-apoi cu piciorarele. Salută respectuos, cu o disfuncție inutilă, așezîndu-si ligua în proții.

— Vrei ceva, Marine? Îl întrebă Angela.

— Da, tovarășă se-l să potolască telefon.

Acceșia pleacă grabită trîntînd pensile pe creștet și pe gene, descompunîndu-l. Angela se apleacă peste florii. Mirosese fermentat a pămînt și a soare.

— Tu semenii cu un polțiat pe care l-am bătu eu odată, îl spune ea lui Marin. N-ai fost polțiat în tinerețe?

— Nu. Dar cum țî-ai bătu, a stat?

— N-ar fi stat el, l-am tras însă un punn dintr-ăla întineric. S-a mînat și-a cășut în sanii. Cred că nu stia prea bine de ce-l pocniseam înălțat avea o figură atît de sîmțidă, că nici n-am mai putut să-l bat cîne șile ce. Am plecat prin pădure și cîdam de parcă eram prin cer. Din cauza licuriciilor. Erau pușdîrie.

Marin o privește pe lîris și pălăriuța-l tremurîntre degete.

— De ce țî-ai bătu, a fost obraznic cu dumneavoastră?

— Foarte obraznic Marine, mi-a împuscat bărbatul.

— În pădure, dar ce călîti în pădure?

— Unde crezi tu că se întîlneau comunistii înainte, la casa de cultură? În grupul nostru erau, noă, numai cî o țînci noi-o prin. N-am scapat decît eu și sora țîșă. Toții nu e mare lucru să scapi cî să știi ce să faci după aceea.

Marin o ascultă pe Angela, îngropînd florile desgroplate de ea, cu ochelare blîndețe.

vea alură prin cameră la lucruri, mai țîrziu, într-o seară, am întreprins-o la ce s-a gîndit atunci cînd a plecat tata? La aparatul de radio reparat în 1938, toamna, toamna aceea cînd a plouat tot timpul, la oglinda de perete luată din piață de la un țîgan ce avea pictată o balerînă pe cravată, la carpața cu lei și țîpî pe care o cusesse la școală fiind certată cu colega ei de bancă, la pantofii albi cu tocuri pe care-i încălțase la nuntă odată. La mîmile ei, la romanța „Ce să fac ca să mă mai iubestî? Nu mă mai iubî nici tu”, la lumina de-afară, la o immormintare. La mine nu. De aceea, ne-am dat jos de pe dulap, „tată” am strigat din nou și l-am întîns pocnitoarea, o sfoară de care prinsesem în un capăt cheia de la buclărie și la celălalt un cui. „Ia-l, n-azi tu?” a fîpat însă el. „Dă-l, ce stai!” „Nu speria băiatul!” „A fîpat și Moșul, „e băiatul tău, să știi!” „Al meu, pe dracu, dacă ștam, mă întorcem cu pușca. Ce, credeți că-am murit? N-am! De două ori era să crăp acolo, dar n-am vrut, n-am!”

Tata se plimba prin cameră, în jurul mesei, și bătea cu pumnii în ce nîmerea, dar de cite ori se trezea cu mine în față, se întorcea brusca, pe călcîie, și țîpa și mai tare. Țîpa, țîpa, mai țîpa și Moșul, și Baba, iar mama ofta pe-nfundate, cu pumnii în gură. „Iartă-mă, îl ruga, eu n-am vrut, numai la tine mă gîndeam, nu pleca”. „Iartă, lasă, du băiatul afară pînă cînd pleacă”, „m-ai și bătu cî a trîm”, „degeaba”, „ofta și tata, dînd a lehamite din mîna, degeaba a fost”. Mama mă-mpinse spre Babă, care mă luă în brațe și ieși cu mine și cu Moșul afară, „vreau să-i arăt!” „arătă mai țîrziu”, „vreau acum”, „să-ți cumtine”.

— Și?

— M-am întors să aștept în subșolul meu. Era înșite, țevile pușcu, eu îtrpădam ca un cal. Știi cîm e cînd aștepti? O picătură care nu poate să nîce. Și nîm n-aveam cum să mor așa, lăra pic de entuziasm.

— Vă iubesti anjii?

— Esti un prof. Dacă am îi rămas vreedată singuri, n-am îi supraviețuit.

Marin ridă pîșigatîndu-si buzele ca de butoniera.

— Ce țîi de comunisti erati, dacă îi murit din alta lucră?

— Comunistii sint oameni ca toți oamenii. Cînd iubesc trebuie lăsați în pace. Am îi putut să rămînem împreună, dar n-am vrut, pricepi?

— Fiecare îi Cu ce v-ai ales din toate astea?

— Nu trebuia să ne alegem cu nimic, Marine, trebuia doar să supraviețuim. Tu ce făceai în timpul asta, lupții?

— Vîndeam porci.

— Era bine?

— Eu n-aveam idel ca dumneavoastră.

— Nici măcar o idee fixă.

— Dar tot am iubit, deși eram atîl de ocupat. Aveam o servitoare curată.

— Te-ai însurat cu ea?

— Nu. I-am spus însă că n-am s-o iau de nevastă și după ce a plecat, i-am dus pachete pînă s-a făcut un an.

— Pachete. Erai milos. Mie nu mi-ai venit ideea cu pachetele. Esti o creatură imorală Marine? pachete!

Angela se ridică sprîlîndu-si brațele fibroase de genunchi. Marin continuă să îngroape pălăriute cu aceeași blîndețe.

Sora seale se oprește. Începe să privească sîngac, în halatul alb, țepos. Are un zîmbet care nu se poate lărda.

— Ce lacii, muți pălăriutele în loc. O întrebă pe Angela.

— Da, te superi? De ce să te superi? Știi care-i cel mai important lucru într-un cabinet medical?

— Care?

— Diagnosticul. O îi venit apă caldă? Vreau să fac un duș. Marine, vezi tu dacă a-venit apă caldă.

Mă lăsară în buclărie, singur, și un timp n-am jucat cu motorul, pînă cînd la ce s-a gîndit atunci cînd a plecat tata? La aparatul de radio reparat în 1938, toamna, toamna aceea cînd a plouat tot timpul, la oglinda de perete luată din piață de la un țîgan ce avea pictată o balerînă pe cravată, la carpața cu lei și țîpî pe care o cusesse la școală fiind certată cu colega ei de bancă, la pantofii albi cu tocuri pe care-i încălțase la nuntă odată. La mîmile ei, la romanța „Ce să fac ca să mă mai iubestî? Nu mă mai iubî nici tu”, la lumina de-afară, la o immormintare. La mine nu. De aceea, ne-am dat jos de pe dulap, „tată” am strigat din nou și l-am întîns pocnitoarea, o sfoară de care prinsesem în un capăt cheia de la buclărie și la celălalt un cui. „Ia-l, n-azi tu?” a fîpat însă el. „Dă-l, ce stai!” „Nu speria băiatul!” „A fîpat și Moșul, „e băiatul tău, să știi!” „Al meu, pe dracu, dacă ștam, mă întorcem cu pușca. Ce, credeți că-am murit? N-am! De două ori era să crăp acolo, dar n-am vrut, n-am!”

șin mînt, că m-am dat departe a ușii cînd l-am auzit apropiîndu-se de partea cealaltă, că am întîns sfoara cu mîmile amîndouă, „te las”, a spus el deschîzînd ușa, cînd am pocnit cuiul de perete și am mai văzut cum mîna lui s-a încleștat mai înțîl pe clantă, iar pe urmă s-a desprîns încet, încet, deget după deget.

se țîne de mine, mînorăie parcă i-ar fi murit cineva. Îmi vine s-o iau în brațe, dar mă abțin, nu fac de obicei filantropie.

Vreau să mă plimb, cînd mi se face urît, și-atunci mă urc în mașina x, unde totdeauna e aglomerație și te poți sufoca de căldură.

În spatele meu cineva vorbește de primăvară, deși a trecut, un pantalon flutieră parc-ar fi singur, și-o femeie între două vîrste c-o plasă de cumpărături verzi, ar vrea să stea jos, dar nu mai sint locuri.

Îmi scot toate gîndurile din cap, pentru că nu mai vreau să am povară cenusie. Cineva, destul de savant, îmi explica lipsit de tact pedagogic, că n-am să mai am nevoie de ea, peste zece ani, sau peste o sută.

ARTE

expoziții

marius bunescu

Viața mai tuturor celor cincizeci de uleiuri începe și se petrece undeva la o margine de apă, la margine de cer, lângă obiecte, flori sau priviri care impun aceeași culoare, o continuă aderență la gamele de albastru. Fata cromatică a unui simbol în

perpetuă destăinuire, ai spune. Element al lumii, primordial, în care se petrec valurile, se iese vinurile, se limpezește privirile geometriilor — ori, poate, ale cine știe cărui timp depărtat. Investite cu o gândire anume, ce nu le alterează prospețimea, petele de culoare se aleg și se înalță după legi intime, așezate în matca unui destin plastic împlinit. Dominanta cromatică majoră, metaforică poate, e o scară de rășină.

Rod al ultimilor 20 de ani, expoziția rememorează constante sigure. Întrebările, controversa posibilă, își estompează aria în impresia de realizare și statornicie. Decanțiile cromatice, integrate unei atmosfere dense, poetice, sugerează în continuare, setea de autointelegere, de inițiere succesivă în straturi mai adânci ale frumuseții.

În ciuda lipsei de spectaculos, câteva maluri ale litoralului tomiton, cu acele obsesive grații de galben-ruginiu, devin puncte de verificare, nu atât a virtuozității, cât a puterii interioare de a le căuta, pe carton sau pânză, echivalente tot mai semnificative.

Familiarizat cu virstele și anotimpurile naturii, Marius Bunescu s-a ațoșat acesteia, artistic vorbind, nu

din simpla spontaneitate. Fără epafări compozitionale ori interpretative, intuitiv pretutindeni o anumită conștiință. Așa cum sînt reprezentate în expoziție, lucrările ultimei perioade împăspătează impresii pe care ni le-a fixat anteriora sa activitate. Accente noi se întrevăd intruciva în problematica umană abordată, dar mai ales în aspirația intimă către desăvîrșirea a ceea ce a avut mai valoros creația sa dintotdeauna.

Bunescu a știut mereu să confere unor cadre cotidiene aparent banale, o valență de umanitate. O căldură aparte domină dialogurile sale cu arborii, cu barile, cu florile trecătoare, cu stătuetele împietrite, pe care le cheamă într-o amplă mișcare de rotație și adevărate. Cînd pictează larna timpurie, atenția ne-o captează nu ființa tentaculară a frugului, tirîndu-se peste porți și trotuare, ci flacăra încă neîndoită a frunzelor, tremurul coloritului autumnal în care viața mai freacă și mai speră. În Interior de atelier, îmbrățișat de albastrul ferestrei, bustul de bronz capătă deodată o neobișnuită însuflețire. Iviță din suflul albastru al Dunării, bătrîna Cafenea gălăleană îmbie la un imperceptibil popos înaintea marilor căldorii.

În totul e o dorință de comunicare, de apropiere. Uleiurile devin un fel de oglinzi. În ele, ceva din sufletul însuși al artistului s-a topit nevăzut. Oglinzi care, ascuns, te reflectă pe tine, întrebările tale, setea ta de cunoaștere și armonie.

„Numai sentimentul animă pinza. Culoarele așezate frumos, dar fără emoție sufletească, nu înseamnă încă pictură” — scria odă la pictorul. *) În ciuda vătului acordat sentimentului, vom observa ades cenzura aplicată efluvilor de lirism, în favoarea unui timbru mediativ.

Portretele, naturile statice, vegetalia, stihiiile sînt tratate îndeobște fără artificii, fără sublinieri și estompe menite a influența ori a dirija — la recepție — emoția privitorului. În fața tablourilor lui Bunescu ești chemat fără prejudecăți. Ceea ce este mai tainic, mai revelator, se află difuzat în substanța întregului. Bunul simț, o anume modestie — la urma urmei tot rodul măiestriei — fac ca ființa artistului să treacă neobservată în ființa tabloului.

O limpede lentilă de puritate și căldură omenească, aptă a-și apropia picturile sale, se află slefuită răbdător, contopită intim cu însăși tabloul. Puterea acestora de a renaște prin sine, din îmbrățișarea albastră a stihiiilor, către noi viziuni asupra frumuseții, o mărturisea nu de mult însuși cuvîntul artistului: „Am înțeles compoziția numai în aer liber și am vrut s-o realizez potrivit acestei concepții. Rătăcit pe aceste drumuri întortocheate, deabia la bătrînețe am ajuns să dau vreo două probe cromatice din văpoia gândurilor ce mă frământau. Și ar trebui să am acum înainte destui ani pentru întregirea unei viziuni de artă care mi-ar fi fost proprie”.

MIHAI NEGULESCU

*) Marius Bunescu „Însemnările unui pictor”, (Ed. Meridiane, 1965), pag. 136.

VICTOR ROMAN — Sculptură (Expusă la Galeria Wiebenga — Lausanne)

DINU SĂRARU CRONICA TEATRALĂ

„insula spionilor“ de Ștefan Berciu

Insula spionilor. O prejudecată — întemeiată pe existența unei imense maculaturii comerciale, speculatoare a mediocrității căreia, cum observa Camil Petrescu, îi dă, prin comparație, iluzia deșteptăciunii — ține încă la periferia literaturii genul poliștii. Cu puține excepții, în ciuda popularității crescînde pe atîtea meridiane, romanul poliștii n-a izbutit totuși să se impună pe deplin cercetării literare, aceasta existînd să-i consacre vreun capitol sau subcapitol în istoria literară. Chiar în cadrul literaturii de aventuri — formula parcă mai puțin intransigentă — genul poliștii întîmpină rezistență. Motivul, în bună măsură îndreptățit, îl constituie, după Camil Petrescu — autorul unui violent atac la adresa „Romanului poliștii”, — reducerea primitivă a întregii întreprinderi la acțiune. „Sînt romane clasice, ca să zicem așa, de o tehnică poliștii. Cîteva din ale lui Balzac, „Crimă și pedeapsă” a lui Dostoievski și altele. Cum „poliștii” erau, în afară de povestirile lui Edgar Poe, și cele „crude” ale lui Viliers de l'Isle Adam. Dar, pe cîtă vreme pentru romanul de cuprins omeneș, rețeta acțiunii e una auxiliată, doar ca să poată oferi ceea ce preluiește cu deosebire autorul, în romanul poliștii acțiunea e totul și e proclamată și comercializată ca atare” (Camil Petrescu — Romanul poliștii).

Adevărul acesta este; dar nu e mai puțin adevărat că există și excepțiile care confirmă regula. Pastrîndu-se în perimetrul aventurii, scriitorii de autentice însușiri, apelează la tehnica poliștii în același scop ca și pentru romanul consacrat: sublinierea unui anume cuprins omeneș cu o indiscutabilă valoare etică și de cunoaștere. Interesant este că un critic și romancier de prestigiu lui G. Călinescu a intenționat să scrie și el un roman poliștii, publicînd chiar primul capitol. „Fala răpăită”, — pe care, în numărul viitor, revista noastră îl va readuce în atenția cititorilor.

Literatură de agrement, dar nu mai puțin literară, sînt, de pildă, romanele lui Simenon, unele din cele semnate de Agatha Christie etc. În literatura noastră nouă, prejudecata de care vorbeam a acționat destul de puternic dar în unele împrejurări ea a fost învinsă și putem cita cîteva cărți, cum ar fi romanele lui Constantin Chișișiu, Tudor Popescu, Nicolae Mărginean, Haralamb Zîncă, lucrări care nu numai că nu se exclud din cîmpul literaturii, dar pot constitui, în mod onorabil, subiectul unei discuții critice exigente. Iată că și în teatru putem vorbi de cîteva prezente. Mă refer, îndeosebi, la piesele lui Ștefan Berciu. Azdărea apără și Oameni și umbre, Hipnoză, a căror principală virtute sînt tocmai în abordarea unei problematici sociale și etice majore, pornind de la datele proprii genului poliștii. Sigur că nu putem opera asupra acestor piese cu criteriile pe care le impune să zicem Inspectorul de poliție al lui Pristely dar nici nu

le putem ignora. Ultima piesă a lui Ștefan Berciu, de pildă, Insula spionilor, atestă un vizibil spor de calitate în planul literar, și el nu poate să nu se rețină. Consecrată, ca și cele dinainte, luminării însușirilor deosebite, abnegației, spiritului de sacrificiu, de care dau dovadă acei oameni înșărcinați cu apărarea liniștii și cucirilor societății noastre socialiste, recenta piesă a lui Ștefan Berciu pune accentul pe profilul moral al eroilor, definind, prin contrast, două moduri de cheltuire a inteligenței, abilității, fanteziei.

Un aparat numit Telespionofon, realizare a unui savant român, trăzește interesul spionajului străin, avid să intre în posesia documentației științifice respective. Autorul nu ignora regulile genului, dimpotrivă, piesa abundă în suspens-uri, întîrțituri neașteptate de situații, focuri de pistol, etc., etc, dar esafodajul acesta poliștii nu e folosit decît cu intenția de a se sublinia riscurile și complicațiile unei lupte crîncene, cu un fundament etic important pentru cei înșărcinați să apere succesele noastre. Cum ziceam, scriitorul apelează la portretul moral, acțiunea propriu-zisă constituind doar pretextul. Dramaturgul a înțeles că nu este important numărul focurilor de pistol, ci desenarea unui anume peisaj spiritual. Măsura în care el a reușit acest lucru, mi se pare demnă de atenție. Așa de pildă, șeful grupului de spioni — Mihai Noaptes, presupusul său fiu adoptiv — inginerul Titus, legătura lor, laborantul Alexe constituie, fiecare în parte, într-o măsură mai mică sau mai mare, motive de investigație psihologică, în cazul Noaptes și Titus în bună parte izbutită sub raport artistic. Tocmai acestui fapt și se datorează și interesul care susține atenția spectatorului, pus să mediteze nu numai asupra descifrării complicatei acțiuni, dar și asupra filozofiei vieții unor oameni aflați în serviciul trădării. Considerate aceste calități și numai sub aspectul ambigiei dramaturgului de a înfrînge prejudecata amintită și tot cred că sîntem îndreptății să manifestăm receptivitate față de eforturile sale. Dar meritul principal al piesei, aflat în plan poliștii propriu zis, cit și în acela literar îl constituie crearea personajului Necunoscutul. Mi se pare că se poate vorbi, în legătură cu acest personaj, despre un autentic erou literar în buna tradiție a genului.

Necunoscutul, protagonistul acțiunii, cîștigă adeziunea spectatorului prin realeză însușiri de inteligență, curaj și fantezie, slujii fiind în planul artistic de date de comportament și caracter care-l fac viabil și capabil să suporte denumirea de erou cu nobilele ei implicații educative.

Nu mai insist asupra structurii poliștii a piesei, ilustrînd cu prosozintă faptul că

autorul se află stăpîn pe meseria lui. Piesa se urmărește cu înfrigurare și emoție, lăvitură de teatru, pregătită abil, producînd spectatorului surpriza scontată. Ceea ce m-a reținut îndeosebi a fost, repet, ambiguitatea dramaturgului de a se sustrage amintirii prejudecății, înscrîndu-și efortul perimetrului literar.

★

Dispariția actorilor. Exact ca în episoadele acelei maculaturii care a compromis genul, în ziua de 1 Mai, la ora 8 seara, publicul spectator din Breaza, înștiințat cu mult înainte, prin afișe, de turneul Teatrului de Stat din Baia Mare cu piesa Insula spionilor, a trăit primul și ultimul capitol al unei triste surprize. La intrarea actorilor a frumuseții cosă de cultură din localitatea pomenită, mașina Teatrului din Baia Mare lăsa impresia că are (sau avusese) loc descărcarea decorurilor, ceea ce nu putea să însemne decât apropiata ridicare a cortinei. Eroare! Actorii dispăruseră cu mult înainte de ora 8. Ușile teatrului închise. Responsabilul agenției locale nicăieri. O bătrîna femeie de serviciu, sprînjinită într-o și mai bătrînă mătura cu coadă, se străduia, cit se poate de pesimistă, să facă „onorurile” casei.

Misterul acestui prim capitol de roman poliștii prost poate fi dezlegat numai de Consiliul Teatrelor.

A doua zi, 2 mai, după ce se pare că se odihnește la Sinoia în timp ce publicul o așteptase la Breaza, trupa aflată în turneu pe Valea Prahovei, a putut fi totuși văzută „la lucru”, în sala de festivități a Fabricii de șamotă din Azuga. Într-un decor care cu greu mai poate fi înfîlțit chiar și la acele cămine culturale începătoare în ale teatrului, (autor, arhitect Ioan Popescu) — interpretii, conduși de regizorul Farcaș Istvan, păreau destul de obosiți de ideea turneului. În orice caz, a trebuit să-i cer autorului teatru, pentru a reuși să mă edific asupra intențiilor sale și, evident, să află exact care dintre personaje sînt spioni și care nu.

Nu pot să nu relev, însă, prezența unor actori ca Mircea Olariu, interpretul excelent, aș spune, al Necunoscutului, Larisa Stere Mureșan (Zina Gogan), în sfîrșit, Ștefan Petrescu (Ing. Bora).

Înțeleg foarte bine condițiile grele ale turneului, înțeleg toate dificultățile care pot interveni într-o astfel de împrejurare, nu pot însă să nu înțeleg și respectul cu care spectatorii se duc la teatru, fără să știe că actorii nu sînt pe scenă, sau dacă sînt, nu-și propun să concureze cel puțin echipa de amatori a Fabricii de șamotă din Azuga.

cannes-1966

Puține manifestări de artă de după război au ajuns la vîrsta de aur cu aureola celebrității ce încumenează azi Cannes-ul. Cîci în fiecare lună mai, această localitate, prin frumusețea ei însăși vestită pe întreaga Coastă de Azur, devine capitala mondială a celei de a șaptea arte.

Începutul, timid, a fost făcut acum 20 de ani. Pe unul dintre „pîrîși” acestei idei, Philippe Erlanger, protagonist de frunte și azi în mișcarea artistică franceză, l-am înfîlțit într-una din zile, trecător mediativ, modest și anonim. În doi pași de Palatul Festivalului, fugare evocare a începutului de-atunci l-am făcut puțin gînditor. Memora poate ce a fost, sau se gînda la ce este și la ce va fi Cannes-ul? Nu s-a explicat. Cert este că irăia o mare bucurie și că s-o gustă și mai mult poate își lăsa pașii conduși la împlinire prin mulțimea de pe Marea Croazetă.

Festivalul filmului împlinește în acest mai 20 de primăveri. Vremea a acestei sărbători nu lasă nici o îndoială în înfățișarea Cannes-ului din aceste zile. În tot și în toate se simte sărbătoarea aniversării. Un vesmînt de zile mari drăpăne clădirii, stilpii, copacii, mașinile, pietrele. Animație ezuberantă și fast în țînuta străzii. Porăzi

cu fanfare, jocuri de artificii și acea defilare a „stelelor” la gale, printre palmierii Croazetei, ori pe plaja cuprinsă în arcuț imens al golfului cu ape albastre ca cerul mediteranean de deasupra. Dar prestația zilei a oferit fără îndoială prezența nenumăratelor personalități animatoare ale artei pe toate meridianele lumii. Se află aici cei dinții excelențioși a marelui premiu al Cannes-ului, Michele Morgan din „Simfonia pastorală” de acum două decenii. În fruntea juriului care curînde înțelept al Academiei Franceze cu Andre Mearois, Marcel Achard, Maurice Genevoix, Armand Salacrou, îndeplinește copleșitoare onoare de președintă, Sophia Loren. Vesela nepolinită, este aclamată pretutindeni, nereușind să se strecoare nici cînd și nici sînd nerecunoscută. Și dacă este mai emoționată mai mult decît orînd, poate se datorește faptulul că tocmai aici, la Cannes, cu ani în urmă, a fost prima sa mare afirmare după cum tot acestui festival își datorește, consacrarea Brigitte Bardot și atîtea „stele” ale cinematografeii mondiale de azi.

Filmele selecționate se succed pe ecranul Palatului Festivalului aproape zi și noapte. Apreciețrea „De gustibus...” În general însă, grija selecției a fost mai mare, creatorii repartizînd

rolurile unor artiști de mare reputație. Orson Welles și-a ales ca parteneră pe Jeanne Moreau, reînădînd înprezentă un celebru „Falstaff” (Secuțiu este scris de însuși... Shakespeare, replicile fiind luate adiona din piesele unde nemaiomnipotentul personaj se intruchipează: „Falstaff”, „Richard II”, „Femeile peșele din Windsor”), Ana Karina intruchipează personajul principal din „La Religieuse” (film realizat după Diderot, în jurul căruiu s-a făcut atîta scandal cu puțin timp în urmă, la protestele bisericii îndoșeb), care obținuse interzicerea prezentării în cinematografele publice). Monica Vitti cucerește consacrarea cu „Madesty Blaise” prezentat de Marea Britanie; cinematografa insulară a prezentat, de asemenea, un film care a stîrnit opinii foarte contradictorii: „Alfie”, în care rolul seducătorului cinematic din mahalaua londoneză este admirabil interpretat de Michael Caine (învinuarea este de ordin etic privind subiectul și concepția libertină de a-l transpune, în unele părți, pe pelliculă). Filmele „Confuziile elevului Tzerless” (german), „Curaj în fiecare zi” (cehoslovac), „Cenușa morților” (polonez) au atras atenția specialiștilor și publicului prin problematica ideilor sociale și umanitare și prin reușita relației lor.

De o apreciere deosebită, alături de „Falstaff” se bucură producția franceză „Un om și o femeie”. Dar mulți dintre cei prezenți la festival regretă absența din concurs a filmului „Rădăboul e-c sîrșit” realizat de francezul Alain Resnais la o înaltă tensiune și de pe o poziție înaintată față de subiectul ales: războiul civil din Spania și lupta revoluționarilor împotriva dicatorului și fascismului. Considerînd că acest film (care a rulat în timpul festivalului la unul din cinematografele publice din oraș) ar putea supăra pe trimișii la Cannes ai autorităților franceze, organizatorii festivalului au respins acceptarea filmului în concurs. Prezența românească la festival a

fost subliniată dintru început cu o măgulitoare constatare: cinematografa românească vine să-și ocupe locul său de drept, cîștigat cu realizări de prestigiu în ultimii ani. Și filmul prezentat aici cu cîteva zile în urmă n-a dezmințit așteptările. Din ziua prezentării „larna în flăcări” care a prezentat un câștig pe ecran romanul „Răscala” (al aceluiași mare prozator Rebreanu care a oferit la precedentul Cannes subiectul admirabilului „Pădurea spinzuraților” recompensat cu premiul pentru regie) a intrat în atenția specialiștilor și juriului și — părere neoficială — reținut pentru palmares.

În timpul vizionării, aflîndu-mă în sală, am simțit cum emoția se transmitea, prin măiestria regizorului și jocul artiștilor, celor prezenți. De altfel, aplauzele cu care regizorul Mircea Mureșan și interpretii Ion Besoiu și Ilieca Tomorozeanu au fost întâmpinați la ieșirea din Palatul Festivalului era o confirmare și o binemeritată recompensă.

Delegația română, condusă de vicepreședintele Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă Mihnea Gheorghiu, a fost felicitată de numeroase personalități care au asistat la proiecția filmului românesc printre care, Fabre le Bret, directorul comitetului de organizare al Festivalului, realizatorul Peter Ustinov, A. Holleaux, directorul general al Centrului Național al Cinematografeii Franceze și alții.

Presă a apreciat filmul „larna în flăcări” ca pe una din producțiile care fac cinste festivalului de la Cannes, la cea de-a 20-a aniversare a sa. Cel dintîi jurnal care semnala succesul românesc era „Le Provençal” prin opinia marcantă a lui Michèle Grandjean: „Mureșan a știut să arate această creștere a mișcării țărănești, mînta care cuprînde oamenii, delăsarea și făgăduielele prejudecate ale politicienilor, incapacitatea prefecților, asprimă proprietarilor...” „Cîteva scene

sînt de o mare frumusețe, ca aceea a hores țărănilor în mijlocul satului în timpul căreia fețele lor sînt aspre și rîmul dansului este drăcesc...”. „Scena de la sfîrșit, de asemenea, această hecatombă a țărănilor înfîlțuită de armată care trage cu tunul asupra oamenilor — nenarma!... este tratată cu simplitate și măreție”.

Cronicarii ziarelor „Aurore”, „Combat”, „L'Humanité” au subliniat în cor reușita regizorală, interpretarea sobră de profundă înțelegere a rolurilor, reușita ecocierii prin scene și imagini de o mare intensitate emoțională, la a căror realizare operatorul Nicu Stan are o contribuție substanțială, merit subliniat de criticul Georges Sadoul în cronica sa din „Les Lettres Francaises”.

Am dori să încheiem rîndurile de față cu aprecierea publicată în revista „Nouvelles litteraire” de unul din criticii cu cea mai mare autoritate, Georges Charensol (autorul „Enciclopediei cinematografice”, apărută recent în editura „Larousse”):

„larna în flăcări” realizată de românul Mircea Mureșan a fost o surpriză cu atât mai fericită cu cît scenariul ne anunția una din acele drame țărănești care au adus celei de a șaptea arte nu știu cîte jiasco. În timp ce, de data asta, dimpotrivă, această evocare a reușitei care a avut loc în România în 1907 a fost pusă în scenă atît cu sobrietate cît și cu emoție.”

Trecînd în revistă numeroasele filme prezentate pînă la mijlocul festivalului, renumitul critic pe care l-am citat număra filmul românesc printre cele reușite. Intrate în competiție pentru obținerea distincțiilor pe care Cannes-ul le va împărți la a 20-a aniversare. Pronostic, după cum se știe confirmat.

CLAUDE EMMANUEL

Cannes, mai 1966

COMITETUL DE REDACȚIE

GHEORGHE ACHIȘI
redactor-șef al revistei
L. D. BALAN
redactor șef al editurii
MARIN BUCUR
CONSTANTIN CHIRIȘA
MIHAI NEGULESCU
DINU SĂRARU
secretar general de redacție
VIOLETA ZAMFIRESCU

Prezentare artistică
EUGEN MIHĂESCU

Prezentare grafică
D. MOLDOVEANU

REDACTIA: B-dul Ana Ipă
tescu nr. 15, telefon 11.51.54
11.38.51 12.18.16

ADMINISTRAȚIA: Soseaua
Kleinert nr. 10 telefon 18.33.96

Abonamente: 12 lei — 3 luni,
14 lei — 6 luni, 52 lei — un an.

Tiparul: Combinatul grafic
erafic Casa Reintell

40.220